

Laurenz Veendrick

Frank Studulski, *De brede school. Perspectief op een educatieve reorganisatie*. Amsterdam: SWP, 2002. ISBN 90 6665 440 6, 141 blz., € 16,50.

'Schools cannot compensate for society' is een gevleugelde uitspraak van Basil Bernstein, de beroemde Engelse onderwijssocioloog. Dit zou een goed motto kunnen zijn voor de soms al te pretentieuze doelstellingen die aan de brede school opgehangen worden. Brede scholen lijken de maakbaarheidgedachte weer nieuw leven in te blazen. Dit brengt volgens Frank Studulski in *De brede school. Perspectief op een educatieve reorganisatie* het gevaar met zich mee dat de politiek alle problemen bij of rond de brede school aflevert (p. 16). Het lijkt dan ook niet onbelangrijk om tot een goede begripsafbakening van het brede schoolconcept te komen. Van overheidswege bestaat hier echter enige aarzeling, omdat het concept nog in ontwikkeling is en men vooral op gemeentelijk niveau niet precies wil voorschrijven hoe een brede school er moet uitzien. Lokale initiatiefnemers krijgen zo de ruimte om een brede school te ontwikkelen die afgestemd is op de specifieke vragen en behoeften in de buurt waar de school komt.

Studulski probeert in het eerste hoofdstuk toch tot een definitie te komen. Omdat een brede school in zijn ogen vooral duidt op een manier van werken, komt hij tot de volgende omschrijving: 'Een brede schoolaanpak is een integrale en intersectorale aanpak rond de ontwikkeling van het kind, waarvoor instellingen in de buurt een kwalitatief en functioneel samenwerkingsverband aangaan om de onderwijs- en ontwikkelingskansen van dat kind uiteindelijk te verbeteren' (p. 17). In de meeste gevallen gaat het om kinderen in achterstandssituaties. Dit lukt alleen als de school zich niet beperkt tot haar educatieve taak in enge zin maar ook openstaat voor problemen die met de zorg voor en opvoeding van kinderen te maken hebben. Een brede school zorgt er voor dat kinderen 'leerbaar' op school kunnen komen.

Verder beschrijft Studulski in dit hoofdstuk wie hier allemaal bij betrokken kunnen worden. Deze partners zijn belangrijk, omdat die juist van een school een brede school maken. Naast de ouders kan een scala aan instellingen op het gebied van voor-, tussen- en buitenschoolse opvang, maatschappelijke zorg, gezondheidszorg, veiligheid, sport, buurthuiswerk, cultuur en educatie in een meer of minder intensief samenwerkingsverband betrokken worden. Bij het aantrekken van deze partners moet er goed op gelet worden welke meerwaarde zij voor de school hebben. Bovendien is het belangrijk dat de partners zich medeverantwoordelijk voelen voor de brede school als organisatie, waardoor een school juist een brede school wordt. Daarnaast is die medeverantwoordelijkheid ook nodig om leerkrachten niet nog eens extra te belasten.

De brede schoolaanpak beperkt zich nu meestal tot het primaire onderwijs. Voor het voortgezet onderwijs ligt het wat moeilijker, omdat dit meestal minder buurt- of wijkgebonden is. Dat is jammer, vindt Studulski, omdat een brede school kan zorgen voor een hechtere binding tussen leerlingen en school. Die binding kan voorkomen dat leerlingen gedemotiveerd raken, waardoor zij gaan spijbelen of ander probleemgedrag gaan vertonen.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op de maatschappelijke en beleidsmatige achtergronden van de brede school. De auteur laat eerst aan de hand van het trilemma van Fishkin zien dat het onderwijs met tegenstrijdige eisen vanuit de maatschappij geconfronteerd wordt. De brede school moet bijdragen aan meer gelijke kansen. Bovendien moeten prestaties beloofd worden. Tegelijkertijd mag niet getornd worden aan de autonomie van gezinnen. De brede school biedt evenwel mogelijkheden om uit dit trilemma te komen. Door bijvoorbeeld

nadrukkelijk invulling aan de zorgfunctie te geven, wordt de grens tussen de opvoedingsverantwoordelijkheid van gezinnen en die van scholen vager. Zo zou nadrukkelijker invulling van de zorgfunctie van de voorschoolse en buitenschoolse opvoeding gegeven kunnen worden.

In hoofdstuk 3 laat Studulski kort enkele buitenlandse equivalenten van de brede school de revue passeren. Hij gaat hier in op het 'community school-model' en beschrijft wat Scandinavische voorbeelden. Dit onderdeel had meer aandacht mogen krijgen, omdat de bespreking een wat terloops karakter heeft. Temeer daar de auteur vervolgens concludeert dat de brede school geen Nederlandse uitvinding is en dat Nederland evenmin vooroploopt in deze ontwikkeling.

In het vervolg van dit hoofdstuk presenteert de auteur vier beelden van de brede school: de krachtcentrale, de bijenkorf, het spinnenweb en de verantwoordelijke gemeenschap. Aan de hand van deze metaforen laat Studulski zien hoe brede scholen kunnen verschillen in organisatievorm, doelgroep, leeromgeving, betrokkenheid van de omgeving, enzovoorts. Deze metaforen gebruikt de auteur ook om de sterke en zwakke kanten van de brede schoolaanpak op een rij te zetten. Uit het feit dat hij aanzienlijk meer zwakke dan sterke punten noemt, moge blijken dat hij zeker geen kritiekloze bewonderaar van deze aanpak is. Een interessant punt dat hij aanstipt is het risico dat de brede school als een soort 'total institution' gaat functioneren. Het leven van leerlingen speelt zich dan voornamelijk binnen de school af. De school neemt niet alleen de opvoedingstaken van ouders over maar organiseert ook de vrijetijdsinvulling. Een dergelijke verschooling van het kinderleven holt eigen verantwoordelijkheid van ouders en kinderen verregaand uit.

In hoofdstuk 4 gaat de auteur in op de educatieve methoden van de brede school. De brede school richt zich op de longitudinale ontwikkeling van leerlingen; daarbij wordt niet alleen naar het functioneren van leerlingen binnen de school gekeken maar ook naar hun ontwikkelingsmogelijkheden buiten de school. Het is dan ook belangrijk om de leeromgeving buiten de school effectief te benutten. Het onderwijs moet zowel effectief als affectief zijn: de school moet prestaties van leerlingen vragen en een plaats zijn waar leerlingen het goed toevinden. De school is niet alleen een leerplaats maar ook een leefplaats.

Studulski laat zien dat deze affectieve en effectieve component van de brede school zich niet altijd even gemakkelijk met elkaar laten rijmen en dat geldt ook voor het binnen- en buitenschools leren. Concepten als de krachtige leeromgeving of authentiek leren zouden hier mogelijk soelaas kunnen bieden. Studulski laat aan de hand van het voorbeeld van een Kinderkookcafé zien hoe kinderen in een buitenschoolse leeromgeving kunnen leren plannen, rekenen, samenwerken, enzovoorts. Hij is dan ook voorstander van een curriculum voor de brede schoolaanpak, waarin cognitieve en ervaringsgerichte leermethoden op evenwichtige wijze met elkaar verbonden worden die goed op de leerbehoeften van scholieren aansluiten.

Al deze vormen van leren moeten wel goed georganiseerd worden. Dit is, zoals de auteur in het laatste hoofdstuk betoogt, een aspect van de ontwikkeling van de brede school waar te vrijblijvend mee omgegaan wordt. Het is vooral belangrijk dat er een evenwichtig curriculum ontwikkeld wordt, waarin cognitieve en ervaringsgerichte leermethoden goed zijn afgestemd op de leerbehoeften van leerlingen. Daarbij moet gewaakt worden voor te grote taakbelasting van de docenten. Hier zou taak- en functiedifferentiatie uitkomst kunnen bieden. Het gaat hier niet alleen om de bekende klassenassistenten maar ook om nieuwe functies als de Zweedse *fritidspedagoger*: een combinatie van onderwijsassistenten en buitenschoolse opvangleiders.

Studulski laat op zeer leesbare en navolgbare wijze zien dat de brede schoolaanpak vooral betrekking heeft op een nieuwe werkwijze en niet zozeer op een nieuw gebouw of instituut. Hij benadrukt dat de verbreding van de school niet ten koste mag gaan van het primaire proces: bestrijding van achterstanden – en daar is de brede school toch voor bedoeld – moet zeker ook gebeuren via effectieve onderwijsmethoden. Vervolgens rijst de vraag of het werkt, en met name hoe dat gemeten kan worden. Het verbeteren van onderwijs- en ontwikkelingskansen van kinderen gaat, zoals gezegd, verder dan cognitieve competenties. Zaken als sociale redzaamheid en sociale competentie zijn echter moeilijk te meten met de gangbare evaluatie-instrumenten.

Na het uitkomen van Studulski's boek komen deze evaluaties geleidelijk op gang. Een goed voorbeeld is het proefschrift van Joke Kruiter, getiteld *Groningen community schools* over het effect van de brede school op gedragsproblemen van kinderen. Het zal echter nog wel enige tijd duren eer dit evaluatieonderzoek voldoende ondubbelzinnige criteria heeft opgeleverd, zodat daar het kaf van het koren mee gescheiden kan worden.